

Krúžkovanie myšiarok močiarnych (*Asio flammeus*) v okolí Nových Zámok (JZ Slovensko) a poznámky k odchytoch v rokoch 2000–2005

*Ringing of Short-eared Owl (*Asio flammeus*) in Nové Zámky surrounding (SW Slovakia) and notes to ringed birds from 2000–2005*

Jozef LENGYEL

Nitriansky Hrádok, Za kostolom 2, 942 01 Šurany, Slovensko; lengyel@soprs.sk

*Altogether 74 Short-eared Owls were caught and ringed during 32 catching trips on 10 localities in the north of the Nové Zámky area in 2000–2005. Regarding age, 20 individuals were adult, 30 immature and in 24 individuals the age was not identified. The most individuals (33) were caught in alfalfa stubbles (*Medicago sativa*), 22 in mown meadows (association *Alopecurion pratensis*), 17 in salt and boggy meadows (association *Festucion pseudovinae*) and the lowest number (2) was found in the corn stubbles. The most important localities were: Nature Reserve Žitavský luh (21 individuals), alfalfa stubble Chrenovské lúky (18) and salty meadow Akomáň (11). Immature female of *Asio flammeus* with the Finnish ring (H 170 658, Museum Zool. Helsinki, Finland) has been caught in the Nature Reserve Žitavský luh on October 29, 2005 (ringed as pull. in Finland on 18. 6. 2005, total 1609 km from birth site). This record can indicate that the population migrating through and wintering in Slovakia comes from northern or north-eastern Europe.*

Úvod

Odchyty a krúžkovanie sov v okolí Dolného Ponitria nemali dlhodobejšiu tradíciu. Určité aktivity (krúžkovanie vo všeobecnosti) sa realizovali v menšej miere predovšetkým v okolí Štúrova – zo sov *Asio otus*, *Tyto alba*, *Athene noctua* (Hošek 2002). Od r. 2000 potom začínajú odchyty a krúžkovanie sov predovšetkým v severnej časti okresu Nové Zámky (napr. Lengyel et al. 2006). Na prelome 80. a 90. rokov 20. stor. sa odchytoch a krúžkovaním *Asio flammeus* venovali predovšetkým východoslovenskí ornitológovia v rámci činnosti Skupiny pre výskum a ochranu dravcov a sov (napr. Danko 1990, 2000, Danko et al. 1995a, b). V Českej republike

sú odchyty sov realizované predovšetkým na južnej a strednej Morave (napr. Pavelčík 1998, Pavelčík in litt., Sviečka in litt., Zvářal in litt). Z posledného obdobia je pozornosť venovaná na Slovensku predovšetkým hniezdeniu druhu (N. Zámky – Lengyel 2001, Galanta – Vďačný 2001), ďalej výskytom v hniezdnom období (N. Zámky – Lengyel 2001, Levice – Demeter 2005). Zimným výskytom a výskytom v mimohniezdnom období je venovaná čiastočná pozornosť (Vďačný 2001, Danko & Chavko 2002, Demeter 2005).

Materiál a metodika

V príspevku uvádzam prehľad okružkovaných jedincov myšiarok močiarnych (*Asio*

flammeus) odchytených 6 krúžkovateľmi (ČR – 3, SR – 3) celkom na 10 lokalitách prevažne na severe okresu N. Zámky. Jedna lokalita odchyty sa nachádza na juhu okresu Nitra. Získané výsledky prezentujú skôr obraz sporadických odchytočných akcií (predovšetkým v r. 2000–2004, pravidelnejšie v r. 2005). Odchyty do nárazových ornitologických sietí (prevažne dvojvakových, menej jednovakových – napr. K. Zvářal, J. Sviečka, ČR) boli realizované celkom počas 32 akcií (prípadne popri odchytoch *Circus cyaneus*, *Asio otus*, *Tyto alba*). Ako atraktant boli použité buď staré dermoplastické preparáty výrov skalných (*Bubo bubo*), ďalej plastové atrapy výrov (typizovaný výrobok bežne dostupný v poľovníckych predajniach, napr. v Komárne, krajina pôvodu výrobku: Taliansko, používali: P. Pavelčík, J. Lengyel – od r. 2004). V menšej miere boli použité umelo vyrobené napodobneniny výrov, oblepené perím (napr. P. Pavelčík, J. Lengyel), alebo potiahnuté textilom (J. Lengyel), resp. textilné imitácie myšiarok ušatých (K. Zvářal). V jednom prípade bola použitá atrapa výra vyrobená z polystyrénu (M. Sárossy, M. Veľký). Pri odchytoch bolo v určitej miere používané i vábenie loviacich sov polystyrénom (napodobňovanie akustických prejavov hlodavcov – trenie kúska polystyrénu o sklo, bežne používali: P. Pavelčík, J. Sviečka, M. Sárossy). Myšiarky sa odchytovali z časti na lokalitách, kde mali priamo denné odpočívadlá, počas večerného vyletovania na okolité loviská (napr. lokality: PR Žitavský luh, slanisko Akomáň, Panské lúky), alebo na lokalitách, kde mali len loviská (lucerkové strniská a pod.). Biometrické dáta neboli systematicky získavané, s výnimkou meraní K. Zvářala (in litt.).

Výsledky a diskusia

Celkom bolo odchytených a okružkovaných 74 exemplárov *A. flammeus*, z toho 12 samcov, 8 samíc a 54 exemplárov neurčeného pohlavia. Bolo okružkovaných 20 dospelých (adultných) exemplárov (kategória: +1K, +2K) a 30 mladých exemplárov (kategória: 1K, imm. – immaturus), pri 24 exemplároch nebol ur-

čený vek (8 – f.g., 16 – bez udania veku). V r. 2000–2001 krúžkovatelia krúžkovali českými krúžkami, od r. 2002 slovenskými krúžkami (tab. 1) Najpreferovanejší typ biotopu pre *A. flammeus* sa ukazuje biotop lucernových strnísk (*Medicago sativa*) – celkom 33 odchytených jedincov. Biotop obľubujú hraboše poľné (*Microtus arvalis*), ktoré tvoria jednu z hlavných zložiek potravy. V rokoch gradácie populácií hrabošov, práve lucerkoviská sa vyznačujú najvyššou hustotou ich nôr (napr. 2000, 2001, 2002, 2005). V prípade biotopov kosených lúk (zväz *Alopecurion pratensis* – 22 jedincov) a slanísk (zväz *Festucion pseudovinae* – 17 jedincov) odchyty boli do určitej miery ovplyvnené i tým, že na lokalitách odchytoch sa druh zdržiaval v rámci denných zhromaždisk a jedince sa odchytovali pri večernom rozlete na okolité loviská (z nekosených lúčnych porastov, porastov vysokých ostríc – napr. PR Žitavský luh a nekosených častí slanísk a slaniskových lúk – napr. lokality Akomáň a Panské lúky). Na 3 odchytočných lokalitách, kde boli denné zhromaždiská *A. flammeus*, zároveň boli i obsadzované nocoviská kaní sivých (*Circus cyaneus*) – PR Žitavský luh, slaniská Akomáň, Panské lúky. Z hľadiska jednotlivých rokov sa najviac odchytilo a okružkovalo *A. flammeus* v r. 2005 (30 jedincov), čo súviselo jednak s vrcholom gradácie populácií hrabošov v oblasti, ale i tiež so zvýšením intenzity odchytoch oproti predchádzajúcim rokom. Vyššie počty jedincov v r. 2001 (16) a 2002 (16) taktiež súviseli pravdepodobne s kulmináciou hraboších populácií. V r. 2003 bol najnižší počet odchytených jedincov (1), čo pravdepodobne do istej miery súviselo i s tým, že nešlo o „hraboší“ rok. Ako naznačuje odchyt mladšej samice (1K) *A. flammeus* (29. 10. 2005, PR Žitavský luh) s fínskym krúžkom (krúžkovaná ako pull., 18. 6. 2005, v okolí obce Teuva, Turku – Pori, JZ Fínsko, 62°30' s. š., 21°53' v. d., severne od mesta Pori, lesnatý kraj s mozaikou otvorených biotopov, H 170 658, Museum Zool. Helsinky; Cepák in litt) zrejme našu populáciu v pokročilom jesennom a v zimnom období budú tvoriť jedince zo severnej, resp. severovýchodnej Európy (vzdialenosť medzi miestom krúžkovania a spätného

Tab. 1. Okružkované *Asio flammeus* v okolí Nových Zámkov (Lokalita: 1 – Chrenovské lúky, Dvory nad Žitavou (NZ), 48°01'26,51" s. š., 18°14'11,69" v. d., DFS 7975d; 2 – Žitavská lúka, Žitavce (NR), 48°10'56,22", 18°17'43,90", 7875b; 3 – PR Žitavský luh (NZ), 48°10'49,97", 18°17'39,64", 7875b; 4 – Slanisko Akomáň, Šurany (NZ), 48°05'16,77", 18°07'30,15", 7974b; 5 – Farma Akomáň, Šurany (NZ), lucerkové strnisko, JV od farmy (cca 500m), 48°04'53,03", 18°07'59,46", 7974b; 6 – Boncové, Bánov (NZ), 48°03'19,35", 18°14'09,50", 7975a; 7 – Šurany, Rybárova farma (NZ), 48°05'55,92", 18°11'47,79", 7875c; 8 – Slanisko Panské lúky, Tvrdosovce (NZ), 48°06'18,07", 18°01'55,12", 7874c, 7974a; 9 – Pasienky, Kmeťovo (NZ), 48°10'24,15", 18°17'26,44", 7875b; 10 – JV od Zátone, Bánov (NZ), 48°02'22,39"; 18°13'33,97", 7975c; biotop: 1 – lucerkové strnisko, 2 – kosená lúka, 3 – slanisko, 4 – obilné strnisko; 1K – vták narodený v roku krúžkovania, +1K – vták starší ako tohtoročný, +2K – vták minimálne dvojročný, f.g. – úplne vyvinutý vták, vek sa nedá určiť, M – samec, F – samica).

Table 1. Ringed *Asio flammeus* in the Nové Zámky area (locality see above; habitat: 1 – alfalfa stubble, 2 – mown meadow, 3 – salt and boggy meadows, 4 – corn stubble; 1K – bird born in the same year as ringed, +1K – bird older than one year, +2K – bird older than two years, f.g. – full grown bird, age determination not possible, M – male, F – female).

Kružok / Ring	Pohlavie a vek / Sex and age	Kružkoval / Ringer	Dátum / Date	Lokalita / Locality	Biotop / Habitat
D 133162	1K	J. Lengyel	9. 12. 2000	1	1
D 133164	1K	J. Lengyel	9. 12. 2000	1	1
D 133166	+1K	J. Lengyel	9. 12. 2000	1	1
D 133169	1K	J. Lengyel	9. 12. 2000	1	1
D 151815	-	P. Pavelčík	3. 11. 2001	1	1
D 151816	-	P. Pavelčík	3. 11. 2001	1	1
D 151817	-	P. Pavelčík	3. 11. 2001	1	1
D 151818	-	P. Pavelčík	3. 11. 2001	1	1
D 151856	-	P. Pavelčík	3. 11. 2001	1	1
D 154509	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154510	+1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154511	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154520	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154521	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154525	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154527	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 154535	1K	J. Sviečka	3. 11. 2001	1	1
D 153653	M, 1K (?)	K. Zvářal	10. 11. 2001	2	2
D 153654	F (?)	K. Zvářal	10. 11. 2001	3	2
D 149687	+1K	A. Krištín	11. 11. 2001	1	1
E 0205	+2K	J. Lengyel	9. 2. 2002	4	3
E 0206	+1K	J. Lengyel	15. 2. 2002	4	3
E 0207	+1K	J. Lengyel	16. 2. 2002	4	3
E 0208	+2K	J. Lengyel	16. 2. 2002	4	3
E 0209	+1K	J. Lengyel	16. 2. 2002	5	3
E 0210	+1K	J. Lengyel	16. 2. 2002	5	3
E 0222	1K	J. Lengyel	4. 10. 2002	6	1
E 0223	1K	J. Lengyel	4. 10. 2002	6	1
E 0225	1K	J. Lengyel	19. 10. 2002	6	1
E 0226	1K	J. Lengyel	19. 10. 2002	6	1
E 0227	1K	J. Lengyel	19. 10. 2002	6	1
E 0248	1K	J. Lengyel	28. 12. 2002	7	4
E 0249	+2K	J. Lengyel	29. 12. 2002	8	3
E 0250	+2K	J. Lengyel	29. 12. 2002	8	3
E 1504	-	J. Lengyel	29. 12. 2002	8	3
E 457	+1K	M. Sárossy	19. 10. 2002	6	1
E 1256	2K	J. Sviečka	17. 1. 2003	8	3
E 1524	F, 1K	J. Lengyel	17. 9. 2004	3	2
E 1527	1K	J. Lengyel	26. 9. 2004	9	4
E 1531	1K	J. Lengyel	9. 10. 2004	4	3
E 1532	1K	J. Lengyel	9. 10. 2004	4	3
E 1533	1K	J. Lengyel	9. 10. 2004	4	3
E 1538	1K	J. Lengyel	5. 12. 2004	3	2
E 1539	1K	J. Lengyel	5. 12. 2004	3	2
E 2173	f.g.	P. Pavelčík	22. 10. 2005	10	1
E 2174	f.g.	P. Pavelčík	22. 10. 2005	10	1
E 2176	f.g.	P. Pavelčík	22. 10. 2005	10	1
E 2177	f.g.	P. Pavelčík	22. 10. 2005	10	1
E 2200	f.g.	P. Pavelčík	23. 10. 2005	10	1
E 2202	f.g.	P. Pavelčík	23. 10. 2005	10	1
E 2203	f.g.	P. Pavelčík	23. 10. 2005	10	1
E 1811	1K	J. Lengyel	22. 10. 2005	10	1
E 1816	M, +2K	J. Lengyel	24. 10. 2005	3	2
E 1817	+2K	J. Lengyel	29. 10. 2005	3	2
E 1821	+2K	J. Lengyel	30. 10. 2005	10	1
E 1541	1K	J. Lengyel	5. 2. 2005	3	2
E 1542	1K	J. Lengyel	5. 2. 2005	3	2

Kružok / Ring	Pohlavie a vek / Sex and age	Kružkoval / Ringer	Dátum / Date	Lokalita / Locality	Biotop / Habitat
E 1543	1K	J. Lengyel	5. 2. 2005	3	2
E 1827	F, f.g.	J. Lengyel	2. 11. 2005	3	2
E 1828	M, +2K	J. Lengyel	5. 11. 2005	3	2
E 1833	F, 1K	J. Lengyel	19. 11. 2005	4	3
E 1834	M, +2K	J. Lengyel	19. 11. 2005	4	3
E 1835	M, 1K	J. Lengyel	19. 11. 2005	4	3
E 1836	M, 1K	J. Lengyel	19. 11. 2005	4	3
E 1839	F, +2K	J. Lengyel	20. 11. 2005	3	2
E 1843	F, 1K	J. Lengyel	4. 12. 2005	3	2
E 1847	M, +2K	J. Lengyel	10. 12. 2005	3	2
E 1848	F, 1K	J. Lengyel	10. 12. 2005	3	2
E 1849	M, 1K	J. Lengyel	10. 12. 2005	3	2
E 1850	M, 1K	J. Lengyel	11. 12. 2005	3	2
E 1851	M, 1K	J. Lengyel	11. 12. 2005	3	2
E 1853	M, +2K	J. Lengyel	18. 12. 2005	3	2
E 1855	M, 1K	J. Lengyel	18. 12. 2005	3	2
E 1858	F, +2K	J. Lengyel	26. 12. 2005	3	2

odchyty bola 1609 km. V literatúre je podobný prípad z Českej republiky (pull., 10. 6. 1966, Kangas, Vöra, Fínsko; 22. 5. 1967, Blatnice, Hodonín, Česká republika; Hudec 1983). Ďalšie kontrolné odchyty môžu potvrdiť predpoklad, ktorý naznačujú dva vyššie uvedené prípady. Na Slovensku ešte Danko (2000) uvádza zaujímavý prípad, keď ním krúžkovaná *A. flammeus* (+1K, 3. 1. 1989, Blatná Polianka) bola v septembri 1989 nájdená (zvyšky) v Janoviči (Bielorusko). Pozoruhodné je, že autor v rokoch 1966-1999 okružkoval celkom až 63 exemplárov rovnakého druhu.

Počas odchyty sme získali aj biometrické dáta z dvoch jedincov: D153653 – samec, asi jednoročný, hmotnosť 315 g, krídlo 311 mm, (10. 11. 2001, „Žitavská lúka“, Žitavce), D 153654 – samica (?), 290 g, 319 mm (10. 11. 2001, PR Žitavský luh).

Myšiarka močiarna je u nás fluktuantom, čo sa týka charakteru výskytu a početnosti v jednotlivých rokoch (Danko et al. 1994). Jej výskyt je nepravidelný a v značnej miere závisí aj od vrcholu gradácií populácií hrabošov poľných, kedy výskyt druhu môže mať

Tab. 2. Počet okružkovaných *Asio flammeus* (N) v rámci jednotlivých typov biotopov.

Table 2. Number of ringed *Asio flammeus* (N) in particular habitats.

Biotop / Habitat	N
Kosená lúka / Mown meadows	22
Slanisko / Salt and boggy meadows	17
Lucerkové strnisko / Alfalfa stubble	33
Obilné strnisko / Corn stubble	2
Spolu / Total	74

i invázny charakter (napr. Danko & Chavko 2002). Početnosť sov (ako v období hniezdenia tak i mimo neho) v určitej miere závisí od stavu populácií *M. arvalis*, ako ich hlavnej zložky potravy (napr. Krause 2000, Demeter 2005). Zváral (2005, nepubl.) obdobne hodnotí výskyt, síce druhu *A. otus* v rokoch regresu a gradácie hrabošov (južná a stredná Morava). Podotýka, že jedince v mimohniezdnom (resp. zimnom) období v čase regresu hrabošov môžu podniknúť dlhé potulky za potravou (i v stredoeurópskom, resp. európskom meradle). Celkový počet jedincov *A. flammeus*, ktoré na území Slovenska zimujú, je odhadovaný na 100 až 1000 jedincov (Danko & Chavko 2002). Najvýznamnejšie lokality odchyty myšiariok sú súčasťou navrhovaných chránených vtáčích území SKCHVU038 Žitavský luh (lokality: PR Žitavský luh a Žitavská lúka), SKCHVU005 Dolné Považie (Akomáň, Panské lúky). Dve lokality sú zároveň súčasťou území európskeho významu (Akomáň – súčasť SKUEV0096 Šurianske slaniská, Panské lúky – súčasť SKUEV0095 Panské lúky). Viaceré lokality odchyty boli vylúčené z hľadiska možnej výstavby veterných parkov (Tvrdošovce, Šurany – Akomáň, Dvory nad Žitavou, Nové Zámky – Chrenovské lúky). Odchyty a krúžkovanie sov vo všeobecnosti má v súčasnosti i určitý ochranný význam (výsledky je možné použiť vo vzťahu k hodnoteniu plánovanej výstavby veterných parkov, vysokonapäťových vedení, rýchlostných komunikácií a pod.).

PodĎakovanie

PodĎakovanie patrí moravským ornitológom P. Pavelčíkovi, J. Sviečkovi, K. Zváralovi, za aktívnu účasť na viacerých odchytočných akciách, ďalej za ochotné dodanie vlastných údajov a cenné rady k metodike odchytoč. J. Cepákovi (Krúžkovacia stanica Praha, ČSO) ďakujem za rýchle zaslanie údajov, V. Slobodníkovi za overenie časti údajov o krúžkovaní *A. flammeus*. Vďaka patrí tiež M. Sárossymu za účasť a odchyty na jednotlivých akciách, za vôbec prvú darovanú sieť a starý preparát výra. Ďakujem aj tým, ktorí rôznou formou pomáhali pri odchytoch: M. Kukučka, J. Gúgh, S. Graus, T. Koma, P. Jány, M. Chrumka, Š. Benko, M. Veľký, I. Kováč, E. Sládeček ml., J. Rybaničová a ďalší ktorým touto cestou ďakujem. Za cenné pripomienky k rukopisu článku a preklad do anglického jazyka ďakujem A. Krištínovi a M. Kúdelovi.

Literatúra

- DANKO Š. 1990: Správa o činnosti Skupiny pre výskum a ochranu dravcov a sov v ČSFR za rok 1990. — *Buteo* **5**: 1–16.
- DANKO Š. 2000: Výsledky vlastného krúžkovania vtákov na východnom Slovensku v rokoch 1966–1999. — *Tichodroma* **13**: 205–226.
- DANKO Š., DIVIŠ T., DVORSKÁ J., DVORSKÝ M., CHAVKO J., KARASKA D., KLOUBEC B., KURKA P., MATUŠÍK H., PEŠKE L., SCHRÖPFER L. & VACÍK R. 1994: Stav poznatkov o početnosti hniezdných populácií dravcov (*Falconiformes*) a sov (*Strigiformes*) v Českej a Slovenskej republike k roku 1990 a ich populačný trend v rokoch 1970–1990. — *Buteo* **6**: 1–89.
- DANKO Š., CHAVKO J. & KARASKA D. 1995a: Správa o činnosti Skupiny pre ochranu dravcov a sov SOS za rok 1993. — *Buteo* **7**: 109–121.
- DANKO Š., CHAVKO J. & KARASKA D. 1995b: Správa o činnosti Skupiny pre ochranu dravcov a sov SOS za rok 1994. — *Buteo* **7**: 132–148.
- DANKO Š. & CHAVKO J. 2002: Myšiarka močiarna (*Asio flammeus*). — Pp.: 376–378. In.: DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A. 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA, Bratislava.
- DEMETER G. 2005: Zimný výskyt myšiarky močiarnnej (*Asio flammeus*) v okolí Tekovských Lužian (JZ Slovensko). — *Tichodroma* **17**: 108–110.
- HOŠEK V. 2002: Vlastní výsledky kroužkování ptáku v Čechách a na Slovensku v letech 1967–2002. — *Tichodroma* **15**: 127–155.
- HUDEC K.(eds.)1983: Fauna ČSSR. Ptáci – III/1. — Academia, Praha.
- KRAUSE F. 2000: Sovy na Břeclavsku v roce 1999. — *Crex* **15**: 45–47.
- LENGYEL J. 2001: Hniezdenie myšiariok močiarnnych (*Asio flammeus*) v okrese Nové Zámky v roku 1998 a hniezdenie výskytu v roku 1999. — *Buteo* **12**: 141–144.
- LENGYEL J., PAVELČÍK P., KUKUČKA M. & GÚGH J. 2006.: „Sovia noc“ alebo ako i obyčajné lucerkovisko môže byť zaujímavé pre operence. — *Dravce a sovy* **2** (2): 26–27.
- PAVELČÍK P. 1998: Zkušenosti se zjišťováním výskytu dravců a sov při odchyty do sítě na výra. — *Zpravodaj Jihomoravské pobočky ČSO* **12**: 28–29.
- VĎAČNÝ A. 2001: Hniezdenie a zimovanie myšiarky močiarnnej (*Asio flammeus*) na juhozápadnom Slovensku pri obci Pusté Úľany. — *Buteo* **12**: 139–140.
- ZVÁRAL K. 2005: Kalous ušatý – pták desetiletí. — [rukopis].

Došlo: 2. 11. 2006

Prijaté: 15. 11. 2006